

Tandrčak

Dičiji list na bunjevačkom jeziku • Subotica, februar 2012. • Godina V

broj
50

Opet u škulu...

RIČ UREDNIKA

Draga dico,

Počelo je još jedno polugodište. Nadamo se da ste se lipo odmorili. Uželi svoji drugara i škole.

Sniga na žalost nije bilo, a kako je to kad se očekiva snig divani i jedna pismica u ovom broju „Tandrčka“.

Objavili smo i nike od vaši radova koje ste nam poslali, što nas uvijek obraduje. Jel tako znamo da mislite na nas. Tu su i lipe i zanimljive pripovitke, koje će vas sigurno zainteresovati.

Zabavite se nuz ovaj broj pa će i slideći misec brzo doć.

urednik:

mr Suzana Kujundžić - Ostojić

Tehnički urednik: Nikola Stantić
Saradnici: Ruža Josić, Ana Popov, Eva Bačlija, Branka Bešlić, Ana Vojnić Kortmiš, Tihomir K. Matković, Ružica Parčetić, Nataša Nimčević

Ilustrator: Bane Kerac

Štampa: Rotografika Subotica

CIP - Каталогизacija u publikaciji Библиотека Матице српске, Нови Сад
087.5

TANDRČAK : dičiji list na bunjevačkom / odgovorni urednik Suzana Kujundžić - Ostojić. - 2008 br.1 - Subotica : Bunjevački informativni centar, 2008.- ilustr. : 30 cm
Mesečno

ISSN 1820-6735

COBISS.SR-ID 228104199

Paketići za sve

Na kraju 2011. godine, ko što je i red, čeko se Dida Mraz i paketići. Dica koja uče bunjevački u školama željno su čekala ovaj dan, jel zna se, bili su dobri i vridni cile godine. Niki su rad svoji paketića došli u Bunjevački nacionalni savit sa svojim učiteljicama. Osmij je krasio svako dite, koje je držalo kesu tog slatkog carstva - slatkiša. S njim je bio slađi i raspust, u to smo sigurni.

Odrasli stalno divane o krizi, a to je ono kad nema novaca, pa se zato ove godine nije pravila centralna priredba za Božić, već je svaka škola organizovala

po svojoj želji proslavu i diljenje paketića. Do zajedničkog druženja tri ba se još malo strpit - kad dođe kraj

škulske godine, a onda „Tandrčkov“ rođendan i ekskurzija.

S. K. O.

Dida Mraz stigo i u Tavankut

S Božićom stižu i božićne radosti, a oni koji mu se još uvijek znadu iskreno radovat i veselit, to su naša dica. Da bi njim i ovaj Božić bio radostan, Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine je uspio obezbediti lipe paketiće pune slatkiša. Tako je 23. decembra 2012. u prostorijama Bunjevačkog kulturnog centra „Ta-

vankut”, iz Tavankuta, organizovan susrit s Dida Mrazom za sve učenike od 1. do 8. razreda koji pohađaje izborni predmet „Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture”, al nisu zaboravljeni ni pridškularci.

Svi su se obradovali paketićima i Dida Mrazu. Mlađi đaci su pivali i deklamovali Dida Mrazu, a stariji su iskoristili i ovu priliku da stanu pored Dida Mraza i slikaje se za uspominu. Posli ovog veličanstvenog sus-

rita, dica su se družila i sigrala, i često zastajala pored astala bogatog grickalicama. Bilo je lipo, veselo i slatko, a da bi tako bili finansijski su pomogli i UG „Bunjevci” iz Novog Sada. Zafaljavamo Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine što nam je obezbidio ovako lip susrit sa Dida Mrazom i želimo da ovaj običaj potraje zauvik i da nam ulipšava završetak svake slideće godine.

Mirjana Savanov

Radost i pisma u Somboru

I ove godine, učenici OŠ „21. oktobar” iz Sombora, koji izučavaju bunjevački, nuz pomoć svoji učiteljica **Bojane Pavlović** i **Blaženke Maričić**, u Bunjevačkoj kući, ko dio Božićne tribine, pripremili su priredbu u čast praznika i Dida Mraza. Čule su se recitacije i lipe dičije poruke i želje za Božić i Novu godinu. Pivalo se punoj sali roditelja i gostivi i svakako Dida Mrazu. Posli divana s dicom, Dida Mraz je potvrdio da su dica i ove godine bila zdravo dobra i poslušna i da su paketiće svi mališani, nji trinajst, zaslužno dobili, a poslo ji je Bunjevački nacionalni savit.

Ipak, kogod je moro ubedit Dida Mraza da dica nisu zaboravila zim-ske radosne pismice, iako sniga nije ni za lik bilo. Zarumenit, ko da je baš stigo sa grudvanja, **Aleksandar Kekezović** je u ime svoji drugara, hrabro uzo mikrofon i otpivo veselu

pismicu za Dida Mraza, a veliki aplauz je potvrdio da se Aleksandar li-po snalazi u pivanju. Tako je prid

kraj prvog polugodišta počelo božić-no i novogodišnje veselje.

R. Parčetić

Bunjevačka matica, Korzo 8, Subotica

NAGRADNI KONKURS

za V smotru mladi stvaraoca na maternjem, bunjevačkom jeziku
„Bunjevačka lipa rič” – Subotica 2012. godine

Dragi naši učenici, i ove godine Bunjevačka matica raspisiva konkurs za sve one koji vole i poštivaje svoj maternji jezik.

Na konkursu mogu učestvovat učenici od 7 do 18 godina.

Radovi mogu bit pisani u prozi jel u stihu, na maternjem, bunjevačkom jeziku.

Broj radova po učesniku mož bit od 1 do 3, a tema je slobodna.

Radove dostavit otkucane, sa slidećim podacima -

IME I PREZIME UČENIKA

IME ŠKULE I RAZRED

ADRESA STANOVANJA I BROJ TELEFONA

Radove će prigledat žiri i na svečanoj priredbi u prostorijama Bunjevačke matice uručit prigodne nagrade. Nagrađeni, naj-originalniji radovi, razvrstani po uzrastu, biće štampani u V zborniku „Bunjevačka lipa rič”.

KONKURS JE OTVOREN DO 30. APRILA TEKUĆE GODINE, A SVEČANA PRIREDBA ĆE SE ODRŽAT U BUNJEVAČKOJ MATICI, 12. MAJA 2012. GODINE S POČETKOM U 11 SATI.

Za sve eventualne dodatne informacije obratit se na telefon 024-557- 213

Pridsidnik Bunjevačke matice
Ivan Sedlak

Rukovodilac projekta
Ana Popov

Bunjevačko prelo

Marin dan, el u nrodu poznat ko Svićnica, prvi od četiri velika praznika Bunjevaca, slavi se 2. februara.

Ovaj praznik se slavi priko 130 godina pod nazivom Veliko bunjevačko prelo. Prelo je tradicionalni bunjevački običaj, koji se s početka održavo po kućama i salašima. Na jednom mistu okupile su se žene i divojke i prele vunu. Tom prilikom vodili su se ženski divani: koja ređuša šta kuva, kaki je šlingera opravila za štafir...

Bili su tu i muškarci, oni su se najčešće kartali, vodili muške divane o hetiji i josagu, a momci bi kibicovali cure. Ako je prelo organizovala kaka divojka, onda su tu, ko slučajno, svračali momci tamburaši.

Kod Bunjevaca se išlo na prelo početkom zimski miseci i obavezno posli disnotora. Onda su paori imali manje posla oko salaša, pa su se mogli više družiti nuz pismu i tambure. Peklo se

friško meso, divenica, fanki. Domaćica je dilila i poklone, najčešće mladencima. Žene bi dobijale štof za leveš, keceljac, a muškarci štogod za rad i obavezno maramice.

Pošto su ta okupljanja bila najčešće samo za komšije i poznanike onda je Pučka kasina, 2. februara. 1879. godine organizovala u varoši, u Subotici, Veliko prelo. Cilj je bio da se širi bunjevačka kultura i običaji.

na boljem glasu. Bila je to dobra prilika da se mladež upozna.

U pismu **Zvonka Bogdana** „Bunjevačko prelo” se, izmed ostalog kaže:

*„Zaigraše divojke i momci
u najlipšu nošnju obućeni
još je lipče to kolo momačko
kad ga igra srce bunjevačko.”*

A **Gabrijela Diklić** kaže:

*„Jasne poruke prela su bile
da se s ponosom pokaže svima
običaj, nošnja i kaže glasno:
‘Nas, Bunjevaca, još uvijek ima!’”*

Danas se divojke i momci upoznaju u škuli, u kafiću, u parku... al prelo se i dalje proslavlja. Ljudi su malo drugačije obućeni, tiraje štogod s tušta „konja”, al je zato ostala pisma, tamburaši, divenica, fanki. Momci se i dalje na prelu udvaraje divojkama i s bunjevačkim divanom. Važno je da se i danas, posli toliko godina, niguje bunjavačka kultura i običaji.

Na prelo je mog doć ko god je tio. Oblačilo se najlipše ruvo, s karucama i fijkakerima išlo se na proslavu. Pivalo se i igralo do kasni sati. Tačno se znalo kojim redom iđu igre i pisme. Momci bi unaprid udivanili igru s divojkom, ona je to zapisala jel zapamtila i pridržavala se spiska. Što je spisak bio duži divojka je bila

Josić Ruža

Bubuljica

Već danima, nediljama
srdita je seka Mica.
Pitate se čerez čega –
po sridi je bubuljica.

Navr nosa crveni se
da je dobro vide svi,
al na bradi, još od sinoć,
društvo su joj nove tri.

Ne zna više šta uradit
s nepozvanim tim gošćama...
Najedared, sitila se –
tečni puder ima mama.

Prija škole lice maže,
redom sve ji sakrit mora!
Valjda ji primetiti neće
vragolast škularac Pera.

Ko brigovi sad se digle,
pa se, borme, vide više!
Jel pomoći za nju ima?
Rondza, šmrca i uzdiše.

De, ne tuguj, seka Mico,
već ti umi mlado lice.
Ta lipo je ono, viruj,
i s te četiri bubuljice.

Ana Popov

Sniško Bilić

Odrt lonac, šargaripa,
sitnog uglja zrno koje
i korovska metla stara
srid avlije jedne stoje.

Radosan i zdravo srićan
mali Antuš baš je bio
kad je onog ladnog jutra
u ajeru snig ostio.

Najvećma on zimi voli
s bracom svojim Sniška praviti.
Do šupe je friško očo
za ruvo mu sve pripravit.

Prošlo već je misec dana...
Zubato se sunce smije,
vitar duva, al šta vridi
kad snig ne mož da navije.

Kadgod jutrom pije mliko
kraj pendžera Antuš sidi.
Potpačio glavu, čeka
da pahulju prvu vidi.

Napraviće Sniška kakog
napravio niko nije –
oči će mu noćom iskrit
ko zvizdice najsjajnije.

Stoji rpa srid avlije,
čeka kad će bila zima...
Odrt lonac, metla stara
i dičiji snovi s njima.

Ana Popov

Čovik i lav

Bilo je to zdravo davno, još kad su bogataši prodavali robove i trgovali s njima.

Jednom čoviku to dosadilo pa jedne noći utekne. Imo je sriće, nisu ga uvalili čuvari. Trčo je on tako, koliko je živ mogo, samo da što dalje ode dok ne primete da ga nema. Naposlitku se zaustavio na jednoj pustinji, al nigdi lada a sunce prži, kad jedared vidi jednu pećinu i on oma uđe u nju. Kad je ušo, ima šta i vidit. U njoj leži jedan lav. Čovik se zdravo poplašio, a lav je tako tužno zariko i pružio mu šapu. Čovik je pogledo šapu i vidi da je u njoj jedan velik trn, a okolo se već zdravo zagnojilo. Čovik

izvadi trn, istira gnoj, ranu očisti i opere, pa otkine rukav od svoje košulje i zavije šapu. Lav mu stane lizat ruku, pa se čovik uviri da mu neće ništa. Čovik taki umoran sidne kraj njega i zaspe. Kad se probudio vidi da i lav spava, a zavijenu šapu je metnio čoviku u krilo. Od to doba su se nji dvojica združili.

Lava kad je prošla šapa, donesivo je mesa, a čovik ga je pržio na jakom suncu. Posli godinu dana, lava uvate lovci, metnu ga u kavez i odnesu kod gazde. Čovik je živio jedno vrime sam a posli mu dosadilo, pa smisli da se vrati med svit. Kad je došo, a čuvari su ga uvalili i pripoznali da je

to onaj rob što je uteko. Pa jave gazdi da su uvalili roba što je uteko, a gazda kaže da ga bace diviji životinjama da ga poidu. To je bilo u to vrime najteža kazna.

Silan se svit skupio da vide tu kaznu. Čovika su svezali, pa ga odveli da ga bace lavu, jel on je bio najveća divija životinja. Kad su otvorili kavez i gurnuli čovika, tušta svita je metnilo ruke na oči da ne vide jel njim je ipak bilo žavo čovika. Lav je pogledo čovika od glave do pete, pripozno ga i počo mu lizat ruke. To se još nikad nije trevilo, pa su čovika puštili na slobodu, i više nije bio rob.

Pripovitku ispričovala:
Ana Vojnić Kortmiš

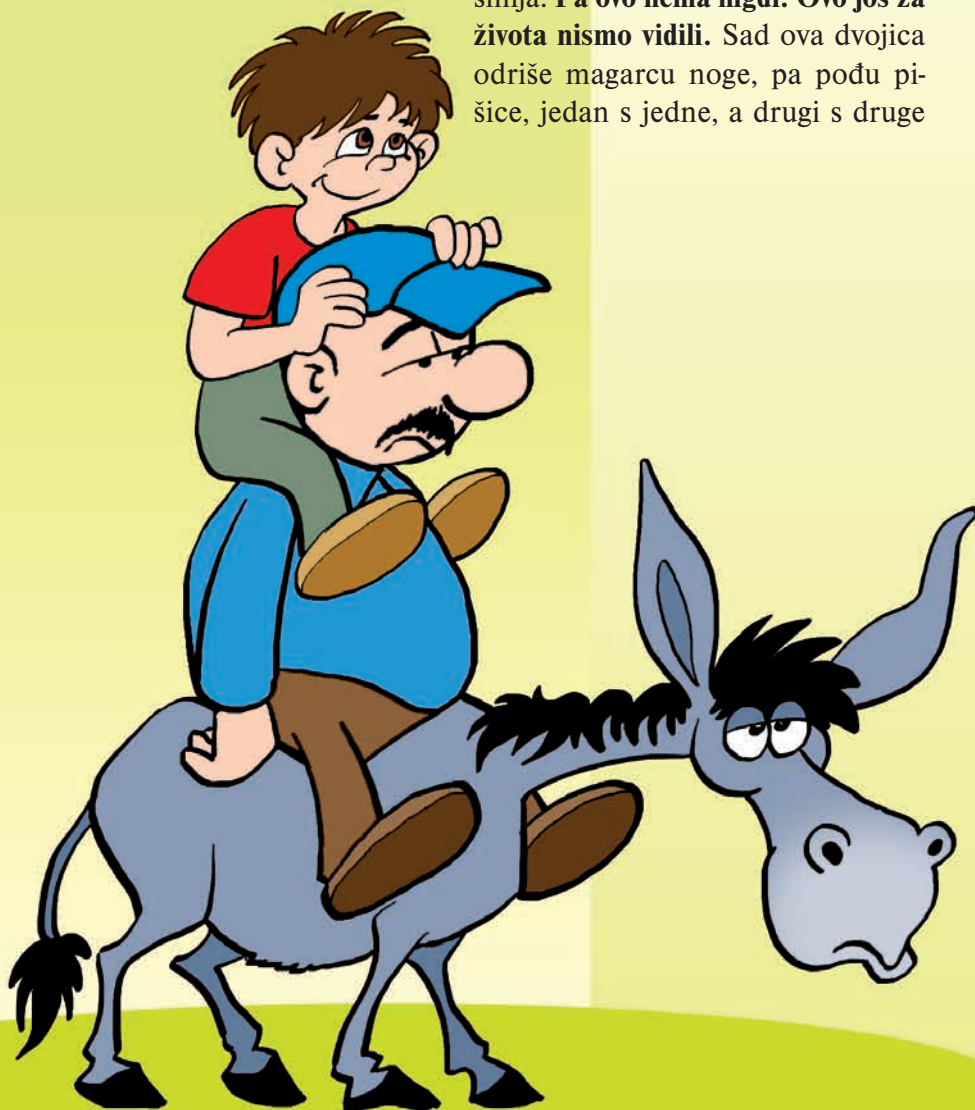
Svem svitu ne mož udesit

Jedared zdravo davno jedan čovik išo kući iz varoši, pa jašio na magarcu, a njegov sin momčuljak od 13-14 godina išo nuz nji pišice. Sustrije ji jedan čovik pa kaže: **To brate nije dobro. Ti jašiš a deran ide pišice. On je mlad, njegove su noge još slabe a tvoje su kosti jače.** Onda otac sađe s magarca, a sin uzjaši i tako pođu jedan komad. Kad malo posli sustrije ji drugi čovik pa kaže: **Pa to je sramota derane da ti jašiš a otac ide pišice. Valda si ti mlađi, tebi je lakše ić nek**

ocu. Onda uzjašu obadvojica, pa tako pođu dalje. Kad jedared sustrije ji treći čovik pa reče: **Vas dvojica ko dva magarca! Ustovarili ste se na tu sirotu životinjicu. Pametnije bi bilo da vi njega nosite, neg on vas.** I sad ona obadvojica sađu, pa svežu magarcu noge, obaško pridnje a obaško stražnje, pa zometnu na leđa i tako ga stanu nosit. Išli su oni tako jedno vrime, kad ji sustriju niki ljudi, pa kad su vidili kako nose magarca stanu se smijati. Kandar će puknit od smija: **Pa ovo nema nigdi. Ovo još za života nismo vidili.** Sad ova dvojica odriše magarcu noge, pa pođu pišice, jedan s jedne, a drugi s druge

strane, a magarac u sridi. Kad malo posli sustriju ji dva čovika, pa će jedan: **Vidi onu trojicu, idu ko tri magarca putom. Ne bi bilo pametnije da bar jedan uzjaši kad već imadu magarca, da imadu kake hasne od njeg?** Tako oni stanu a otac srdito kaže: **Ja sam ispo velik magarac što sam tio svem svitu udesit. Al odsad ću ja radit kako ja mislim da je dobro, a svit nek divani šta oće.** Pa onda uzjaši na magarca, a sin pođe nuz nji pišice i tako stignu kući.

Bunjevačka narodna pripovtka,
ispripovidala:
Ana Vojnić Kortmiš

Joso i njegova mačka

Davno, živio niki zdravo siromašnik a zvao se Joso. Nije imo ni oca ni mater, a često ni šta ist. Jednog dana čuo je za niku varoš di su ulice obložene zlatom. Rišio je otić tamo i potražić svoju sriću. Kad je stigo tamo, gleda on gleda, pa vidi da tamo ima zdravo bogatog svita, al i sirotog, ko što je i on, al od zlatni sokaka ni traga ni glasa.

Umorio se on tako dok je lofro po varoši, a uput je i ogladnio. Sio na basamage nike gospodske kuće, i zadrimo. Na njega je naišo gazda, koji kad ga je vidio sažali se, pa ga primi u kuću, narani ga, da mu da prispava kod njega a sutradan mu ponudi da ostane ko kućni pomoćnik.

I sve bi bilo dobro da u sobi kojoj je bio, noćom nije bilo pacova. Jel njegova je soba kadgod bila podrum, a pacovi su naučili doć, pa mu nisu dali spavat. Joso je osim u kući gospodara radio kad prispije još kojdi, tako je kad je hetija čistio na ulici i

cipele za bogatiju gospodu. Skupio je srebrni novčić, a od ti novaca oma je oćo kupit mačku. Znao je da će tako otirat pacove, a on će konačno moć mirno spavat. Onda je jednog dana, gazda koji mu je dao krov nad glavom, sazvo sve svoje sluge, baštovane i konjušare da prilože što-god za slanje brodu koji ide u jednu zemlju, pa da pokažu dobru volju. Joso, šta će di će, kad siroma ima samo tu jednu mačku, teška srca uzme nju pa je daje.

Iako je Josin život u toj kući bio lip, gazda je bio zdravo ljubezan prema njemu, ko i većina drugi sluga, al ga je kuvar uvik kinjio. Što je vrime više išlo, to mu je tako počelo smetat da je rišio otić iz te varoši. I tako, u jedan bućurić spakuje ono malo prnja što je imo, pa krene. Dok se probijo kroz masu svita na ulici, jel baš je bio dan za hetiju, začuo je zvona s crkve, zvone sve u šesnajst. U tom naiđe ćovik koji je tiro karuce, pa i

on stane zvonit, i još više ko falićan: „Joso, prvi ćovik grada, tri put”. Ovo je Josu toliko zbunilo i začudilo, da je se ipak vratio natrag i sve ispri-povido gazdi.

Kad baš u taj ćas stigla i vist da je Josina mačka spasila nikog bogataša kojem je cila kuća bila puna mišova. Zato on uzme pa pošalje kovćežić blaga za onog ko mu je pomogo. Dašta, to je stiglo Josi, koji se od poklona lipo obogatio. Nije dugo prošlo, pa je naućio zanat s kojim se gazda bavio, a kako je ovaj imo jednu ćer, posli smrti gazde nastavio je radit i nju oženio. Bio je vridan, pošten i od rići, pa je za života posto i gradonaćelnik, i to biran triput. Kako su i zvona kazala dok je tio bižat iz varoši.

Priću napiso:

Josheph Jacobs

Priveo i prilagodio:

T. K. Matković

„Vunderkind“

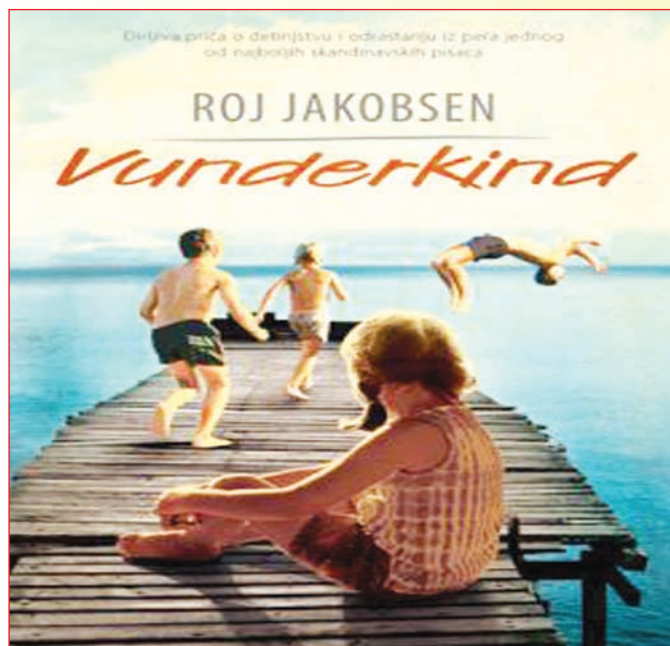
Na koji su način drugi ljudi važni u našim životima?

Kako nuz nji upoznajemo sebe?

Dokleg tribamo ić da bi zadržali one koje volimo?

U ovom romanu Roja Jakobsena, norveškog pripovidača, prikazan je život derana Fina, koji živi s materom koja ga sama odranjiva u radničkom naselju Osla. Njegov se život minja nuz pomoć dvi osobe - podstanara Kristijana i Finove šestogodišnje poluses-tre Linde koja zapoćima žvit s njima. Lindino prisustvo zauvik minja Finov odnos prema materi. Deran se suoćava s nerazumljivim svitom odrasli i otkriva njezinu bolnu tajnu. Tako pronalazi svoje misto pod suncom.

A. Popov

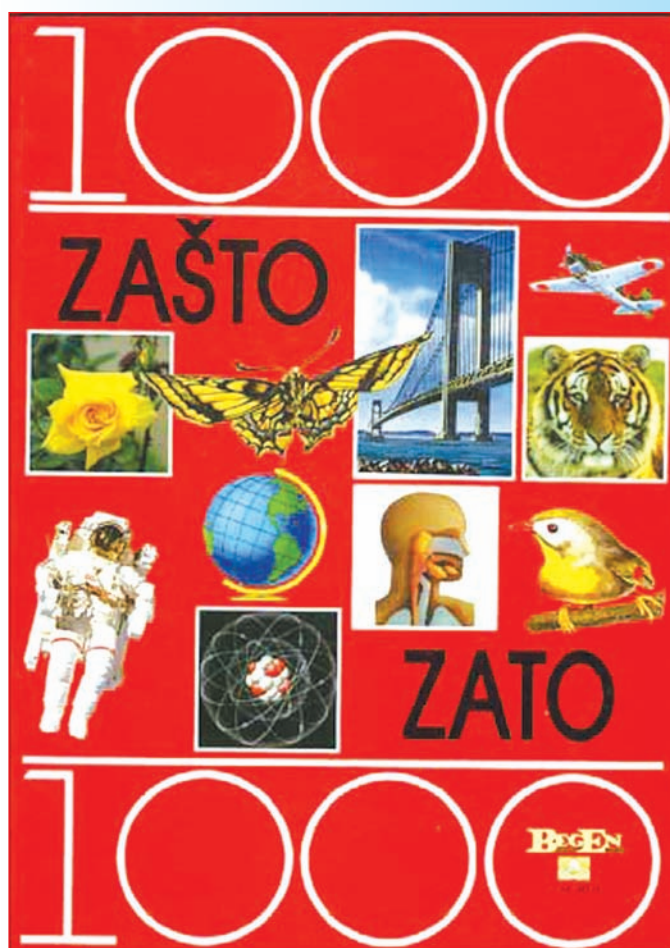

„1000 zašto 1000 zato“

Ova dićija enciklopedija već nekoliko decenija je ap-solutni bestseler med knjigama! „1000 ZAŠTO 1000 ZATO“ pridstavlja veliki leksikon znanja, ne samo za dicitu, već i za odrasle. Tu možete pronać sve odgovore na pitanja koja često začakljikaje vašu maštu. Pripuna prilipi ilustracija, ova dićija sveznajuća enciklopedija sadrži slideće oblasti:

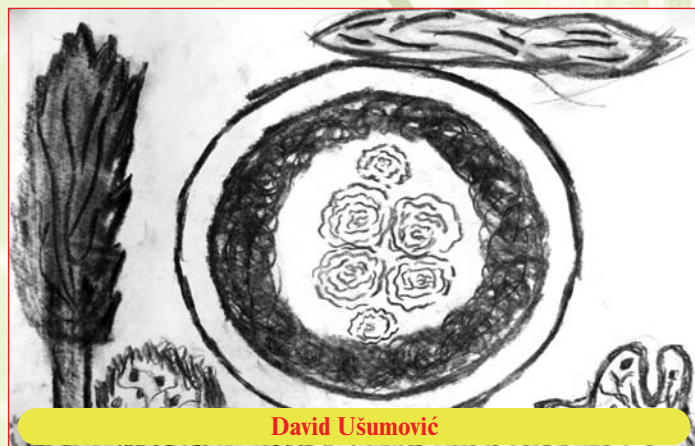
- Ljudsko tilo
- Živi svit oko nas
- Zemlja i njezina prostranstva
- Stazama brez kraja
- Svit u malom
- Snaga i moć
- Graditelj u čoviku
- Pišem, pišeš
- Rić, dvi o modi, ilu, i nikim malim stvarima
- U zdravom tilu zdrav duh

A. P.

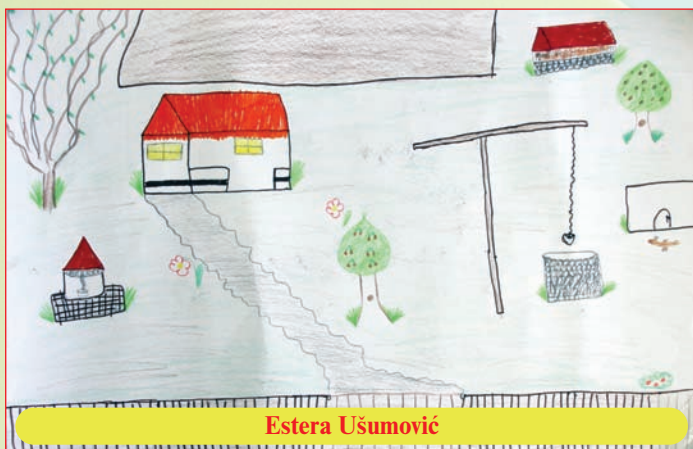

Branislava Pejaković

David Ušumović

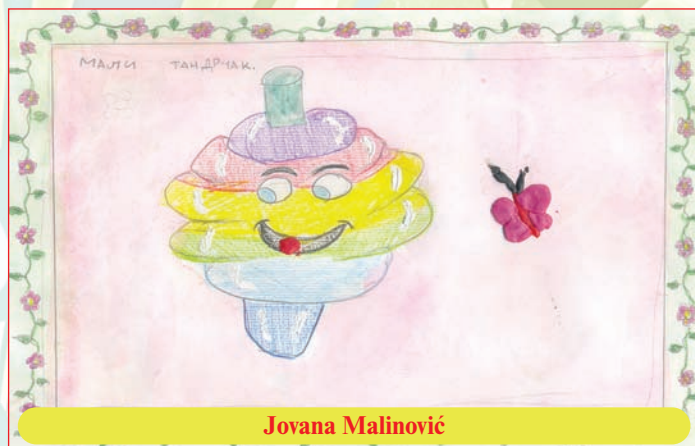
Estera Ušumović

Jasmina Aćanski

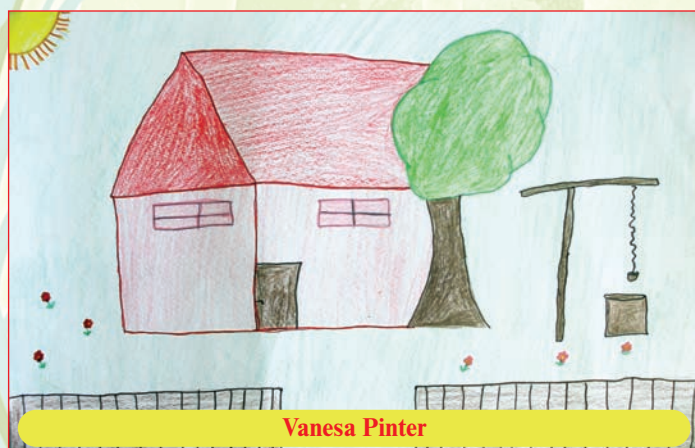
Jovana Malinović

Jovana Malinović

Marijana Bukvić

Vanesa Pinter

Dan zaljubljeni

Iako se misli da je Dan zaljubljeni nov svetac, radi se zapravo o prastarom prazniku koji svoje korene vuče još iz doba Rima.

Naime, prema virovanjima, rimski imperator Klaudije II je pretpostavio je da su neoženjeni muškarci bolji vojnici od oženjeni koji imaju žene i porodice, pa je zabranio brak mladim muškarcima kako bi bili bolji vojnici.

U to vrime je živio Valentin, svetitelj, koji je tajno vinčavo mlade ljubavnike. Kad je to otkriveno,

Klaudije je naredio da ga ubiju, a to se i desilo 14. februara 269. godine.

Legenda kaže da je prije smrti Valentin poslo oporoštajnu poruku slipoj tamničarovoj ćerki, a kad je primila poruku, divojka je progledala, pa od tada počinje i poznata tradicija da muškarci ženama šalju slatke poruke.

Danas se Dan zaljubljeni slavi u cilom svitu, dosta je komercijalizovan, al kad se uklone svi pokloni, pisamca i lipe riči ostaje ono što pokreće svit.

Nastavnici i vi

Poštivanje nastavnika i dobar odnos s njima je izuzetno važan tokom školovanja. Dobar odnos s nastavnikom je od značaja dok idete u škulu, al vam mož pomoć i u budućnosti.

Saviti nastavnika dragocini

Nastavnici mogu pripoznat sklonosti i talente učenika i usmiriti ji u usavršavanju, a mogu pomoć i u odabiru buduće sridnje škole. Nije ritkost da nastavnici prvi pripoznaju problematične situacije u kojima se učenici nađu.

Za ostvarivanje dobrog odnosa s nastavnicima:

- dolazite na časove i uredno radite domaće zadatke,
- budite aktivni na časovima,
- pažljivo slušajte na časovima,
- ako vam štogod nije jasno postavljate pitanja,
- poštivajte Kućni red škole,
- pridržavate se pravila ponašanja (nema bižanja s časova, nasilnog ponašanja, nema korišćenja mobilni telefona tokom časova...).

Ako se ne slažete, razmislite u čemu je problem

Svako od vas ima omiljene nastavnike. To su uglavnom oni nastavnici koji su zainteresovani za vaš napridak i podstiču vas u učenju. Međutim, postoje situacije koje dovede do tog da su vam niki nastavnici manje simpatični. Ukoliko se pojavi problem s nikim nastavnikom, prvo razgovarajte s roditeljima. Trevlja se da problemi nastaju kad vam se ne dopada niki predmet, dobijete lošu ocinu, kad je gradivo teško il ne razumite ono što se pridaje. Ukoliko ne volite niki predmet, to osiće moć prislikat i na odnos s nastavnikom.

Dobre ocine su jako važne

Imajte na umu da brez obzira dal volite niki predmet il nastavnika koji pridaje morate se potruditi i dobijati dobre ocine. Zašto su ocine važne? Ukoliko želite upisati željenu sridnju škulu ocine su vam bitne. Dobar uspih u škuli mož vam osigurati i bolju budućnost. Ako vam je predmet težak i

ne možete da ga savladate zamolite nastavnika da vam objasni ono što vam nije jasno, zamolite druga da vam pomogne u učenju, ili ako to nije dovoljno prijavite se za dopunsku nastavu iz tog predmeta.

Ukoliko se ne slažete sa nekim nastavnikom rešenje nije bižanje sa časova kako bi izbegli susrit. Bižanje sa časova može da vam donese neprimike. Osim što ćete dobiti neopravdane časove, od nastavnika ćete biti loše okarakterisani. Najbolje je da se suočite sa problemom. Razgovarajte sa roditeljima, odeljenskim starešinom i predmetnim nastavnikom. U razgovoru svi zajedno doći ćete zajedno do rešenja problema. Imajte na umu i to da su nastavnici obični ljudi sa svojim vrlinama i manama koji vam žele prineti znanje i zainteresovati vas za svoj predmet.

Branka Bešlić, psiholog

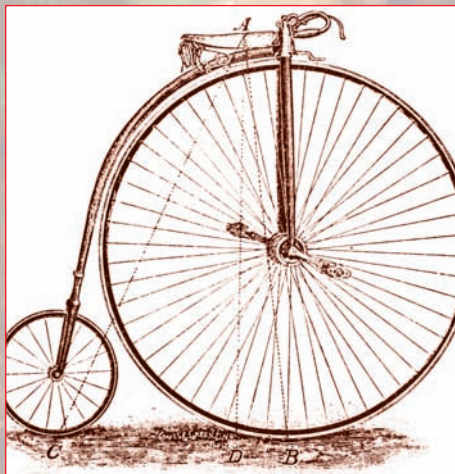

Bicigla – najzdravije privozno sredstvo

Bicigla ko vozilo s dva točka koji se pokreće snagom vozača, tehničko je postignuće relativno nedavne prošlosti. Njezina jednostavna konstrukcija i široka primjenjivost ocigurali su joj upotrebu u svakodnevnom životu. Radi se o najčešće korišćenom prometalu; danas se procinjava da ima priko milijardu bicigla na svitu!

Kako je nastala i ko je izmislio

Otkriće bicigle nije vezano za jedno određeno vrime, odnosno ime konkretnog pronalazača. Kroz istoriju je bilo više primera vozila pokrećanog ljudskom snagom, al su često ona bila bitno drugačija od današnjeg koncepta bicigle. Osoba koja se spominje ko prvi vozač bicigle je nemački baron **Karl von Drais**, koji je 1817. godine vozio svojevrstu biciglu na guranje nazvanu draisine, a koji još postoji u muzeju Paleis het Loo u Apeldoornu, u Holandiji. Izmed 1850. i 1860. godine je **Francuz Ernest Michaux** sa svojim učenikom **Pierre Lallementom** razvijo biciglu s pedalama na pridnjem velikom točku. Tu je biciglu Michaux kasnije i patentiro. Ovake su bicigle bile teško upravljive i opasne, jel su padovi bili česti.

Problemi s upravljanjom su donikle smanjeni uvođenjom kormanja i pomiranjja sidišta u bolji položaj, međutim pravi napridak je bio uvođenje lančanog pogona koji su osmislili **J. K. Starley, J. H. Lawson, and Shergold**. Starleyev model bicigle iz 1885. godine se najčešće smatra prvom modernom biciglom. Daljnje poboljšanje bilo je uvođenje pneumatski guma, 1888. godine, koje je uvo Škot John Boyd Dunlop.

Razne fele i namine

Osnovni koncept bicigle do današnji dana ni se bitno izminio, osim što je tehnološki napridak dono primenu kvalitetniji materijala u izradi, pa su današnje bicigle daleko zgodnije za rukovat i cigurnije.

Zavisno o namini, bicigle se bitno razlikuju po konstrukciji, veličini točkova i širini guma, obliku okvira i kor-

nog oblika kormanja, najčešće vrlo tanki guma i oslobođena dodatne opreme radi smanjenja težine. Ove su bicikle najčešće i najbrže, zbog male težine i malog otpora podloge.

Planinska bicigla, s ravnim upravljačem, čvrstim kosturom najčešće od čeličnog većeg profila nego trkačka, u većini verzija i s pridrskim i/ili zadnjim amortizirima koji amortizuju udarce koji nastaju na neravnim terenima.

BMX je specifična verzija bicikle manji točkova i jednostavne konstrukcije.

Bicikle možemo još dilit i prema drugim osobinama, ko što su:

Broj osoba: najčešće su bicikle za jednu osobu, ali raširen je i tandem, bicigla za dvije osobe. Ride se koriste bicikle za više od dvije osobe, ali je poznato da postoje zanimljive verzije bicigla za tri, četiri, pa čak u nekim primerima i više biciglista.

Broj brzina i vrsta minjača: velika većina bicigla su opremljene menjačem brzina, koji omogućava pravilni prinos snage za različite uslove vožnje ko što su niz brdo, uz brdo, jel vožnja po ravnom.

Postoje i bicikle sa samo jednom brzinom, bez minjača, a u take spadaju BMX bicikle, dičije bicikle ali i bicikle za takmičenje na pisti. Minjači se takođe pojavljuju u različitim verzijama, od minjača ugrađeni u osovinu točka, pa do minjača sa zupčanicima i lancem koji prominom zupčanika na kojem leži minja odnos prinosa snage s pedala na točak.

Broj točkova: iako je standard od dva točka na biciglu najrašireniji, često su korišćene i trokolice (trickli), posebno za potrebe privoza tereta jel kod dičiji bicigala, di ima dva redovna točka i dva pomoćna. Verzije s više od tri točkova su ride i namijenjene su starim jel invalidnim osobama.

Bilo kako bilo, uživajte u tiranju bicikle, jel vožnja na firsčkom ajeru je zdrava, baš ko i pokrećanje tušta mišića tokom vožnje. Ne troši gorivo i ne zagađiva ajer koji udišemo, malo košta a tušta vridi.

T. K. Matković

manja, pa i drugoj dodatnoj opremi. Sportske bicikle su namijenjene biciglističkim takmičenjima, tipično su izrađene od lakši i čvršći materijala, nuz minimum dodatne opreme ko što su blatobrani, svitla i sl. Bicikle za rekreaciju ili za privoz, najčešće imaju dodatnu opremu koja čini vožnju udobnijom ili praktičnijom.

Danas su prema razlici u konstrukciji najčešće korišćeni slideći modeli:

Gradska bicigla, koja se često proizvodi u muškoj i ženskoj verziji, a razlika je u uglu poprične čeli na okviru. Ove bicikle često imaju dodatnu opremu radi udobnosti vožnje, ko što su blatobrani, svitla, košar za stvari i sl.

Trkačka bicigla, specifičnog savije-

Sve o magarcima

Magarac je kopitar čija visina i boja dlake zavise u kojem kraju žive. Domaći magarac ima veliku glavu, dugačke uši i najčešće je lugave boje. Ispušta zvuke poznate pod nazivom „njakanje”. Bunjevci kažu: „Kad magarac njače biće kiše”. A kad se dite zdravo dere brez velikog razloga kažu: „Sram te bilo, čim te kogod pipne, a ti oma njačeš ko magarac”.

Koliko živi i čemu služi

Rane se uglavnom travom el sinom al mož ist i razno povrće. Mogu živit i

do 45 godina. Ljudi ji koriste uglavnom za vuču jel mogu ponet velik teret. Sve to mogu izdržat s malo rane i vode. U novije vrime magarici se uzgajaje na farmama i njevo mliko se koristi u kozmetičke svhe. Magarica na svit donese jednog mladunca koji je nekoliko miseci vezan za mamu.

Ko kaže da je magarac glupav, taj zdravo griši

Smatraje ga tvrdoglavom i glupavom životinjom. Tvrdoglav jeste, al glupav cigurno nije.

Čak je i naučno dokazano da ima dobro pamćenje.

Postoji i jedna pripovetka koja kaže da je jednom gazdi upo magarac u bunar. On je čuo njegovo njakanje, ali – pošto je magarac ionako bio mator a bunar skoro suv, pomislio je da ga nije vrednost spašavati. Uze lopatu, navuče zemlju i počeo je bacati u bunar. Magarac je svaku lopatu zemlje otresao sa leđa i iskoristio kao stepenicu da se popne sve višlje i višlje, dok nije iskočio iz bunara živ i zdrav. Ovo nam kaziva da ćemo u životu imati svakako nevolju, a da je tajna našeg uspiha u tome da svaki problem zbacimo sa leđa i iskoristimo ga da se popnemo stepenicu dalje.

Ali tvrdoglav bome jeste

A da su magarci tvrdoglave životinje možemo se uviriti ako krajem avgusta miseca svake godine odemo u Bačke Vinograde kod Subotice. Tamo se održavaju tradicionalne magareće trke. Problem je što magarci nisu tako ambiciozni kao njeve gazde, pa neće i neće da protru kroz cilj. Možeš ih vući, tući, gurati do mile volje ali će oni ići tamo di oće. Tako je jedna magarica na par koraka do pobede skrenula u publiku i otaleg se nije micala. Druga je opet krenula na drugu stranu trke i završila u komšijskim kuruzima. Ima koji se ukopa pa ni makac. Trevilo se da na čitavim trkama nisu mogli proglasiti trećeplasiranog maga-

ra, jer ni jedan nije bio kroz cilj. Da su kojim slučajem znali da će umesto lovorovog vinca dobiti vinac od šargaripe možda bi i obavili zadatak.

Magarac - glavni lik

Magarac je često opisivao u pripovetkama, basnama, vicovima. Evo jednog:

Posvađali se Pere i Tuna. Kaže Pere Tuni: „Ti si, Tuna, pravi magarac, samo ti još rogovima fale.“

„Otkaleg magarcu rogovima? Magarac nema rogove.“

„E, onda ti ništa ne fali!“

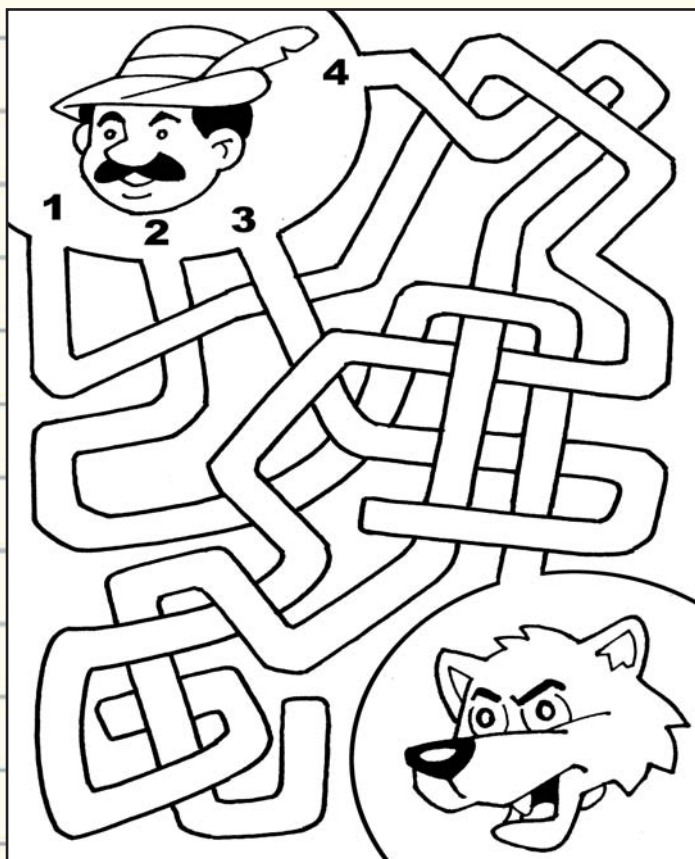
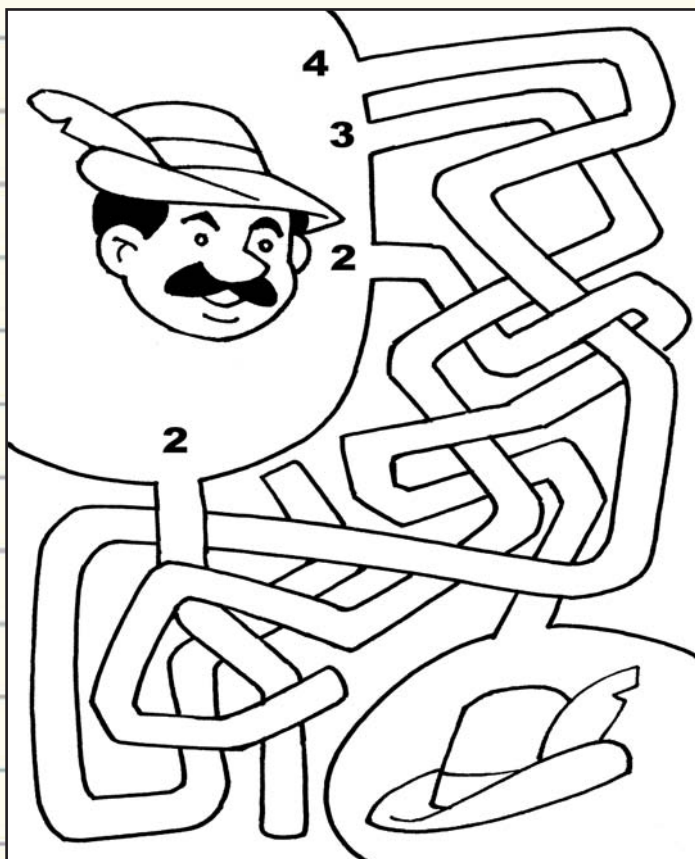
Postoji i izreka „Buridanov magarac“. To se kaže za onog koji tušta oklijeva i misli se oćel el neće. Naime, Buridanov magarac je imao ispred sebe dva potpuno iste rpe sina i ni se mogao odlučiti koji prvo da počme ist. U tom razmišljanju je i umro od gladi.

Kako je nasto magarac

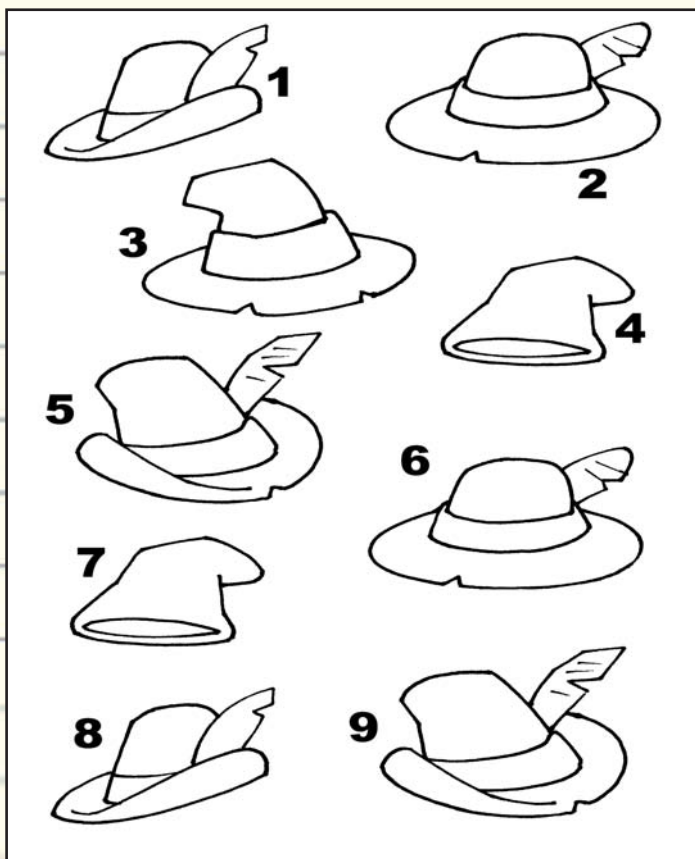
Ukrštanjem konja i magarice nastaje mazga, a ukrštanjem magarca i kobile mula. I o njima kruže razne priče. Tako se npr. u pripovetki „Pisma iz mogeg mlina“ divani o jednoj mazgi koja je sedam godina čekala da se osveti za nepravedno dobijen udarac nogom. Bunjevci za mazgu imaju i izreku: „On je mazgov, ne vredi mu divaniti.“, a za mulu: „Šta ćutiš ko mula?“

Ruža Josić

PRONADITE PUT KROZ DVA LAVIRINTA!

SPARITE ŠEŠIRE!

KOJA SENKA ODGOVARA SLIKI?

ZAŠTO

Zašto balerine u pozorištu igraje na prstima?

- Pa da ne probude gledače!
- Zašto vištica leti na metli?**
- Zato što joj se pokvario usisivač.

PROBUŠENO

SITAŠĆE

Mama kuva nediljnu užnu pa će cidit čorbu. I pita sina:

- Ive, di je sitašće?
- Bacio sam ga prošle nedilje. Bilo je puno rupa, objasni Ive.

RONDZANJE

Koja baba ne rondza?

– Visibaba.

BUNJEVAČKE NARODNE IZREKE

Drće ko prut.

Drvo se savija dok je mlado.

Drži ga ko jaje na dlanu.

Drži ga ko malo vode na dlanu.

Drži glavu visoko.

Drži jezik za zubima.

Drži se ko pijan taraba.

Drži se ko pokisnuta kokoška.

(Potišten.)

Iz knjige „Narodne umotvorine bački Bunjevaca“ Marko Peić i Grgo Bačlija

ŽIRAF EL ČIZMA

Iđu dvi cipele u štarac i vide čizmu.

Prva cipela kaže drugoj:

- Gledaj, eno žirafe!

DUBOKO DISANJE

Majka očla kod doktora koji je svituje:

– Majko, jestel znali da duboko disanje ubija mikrobe?

– Nisam, al ne znam ni kako da ji natiram da duboko dišu, objasni majka.

SVE JE POILA

AJKULA

Ulazi čovik u more i pita spasioaca:

– Izvinte, jel ima ode meduza, ježova el rakova?

– Ništa ne brinite, sve ji je poila ajkula, odgovori spasilac.

